

Nr 72

Av herr **Sandler m. fl.**, om inrättande av en laboratur i naturgeografi vid Stockholms universitet.

(Lika lydande med motion nr 85 i Andra kammaren)

Sedan 1930-talet intar geografiska institutionen vid Stockholms universitet en internationellt ledande plats inom den del av naturgeografien som går under benämningen glaciologi, dvs. vetenskapen om glaciärerna. Denna vetenskapsgren är för vårt lands vidkommande så till vida av grundläggande betydelse som landets terrängformer och jordarter väsentligen tillkommit i glacial miljö, under och intill en inlandsis. Glaciärerna äro också känsliga registratorer av förändringar i klimatet, variationer som ofta äro svåråtkomliga för direkt observation. Betydelsen av glaciologien sträcker sig därför långt utöver naturgeografiens egna domäner och är därtill på åtskilliga punkter avsevärd även för det praktiska livet.

Glaciologiens främste aktivt verksamme företrädare vid stockholmsuniversitetet och inom landet i dess helhet är docenten Valter Schytt. Schytt, som är född 1919 och disputerade för fil. doktorsgrad våren 1958, arbetade under 1940-talet på glaciärer i svenska Lappland, Norge och på Island. Han deltog som nästkommenderande och tillika ledare för den glaciologiska arbetsgruppen under den stora norsk-brittisk-svenska antarktisexpeditionen 1949—1952. Fältsäsongen 1954 ledde han ett forskarlag om 10 man till norra Grönland och utförde på uppdrag av den amerikanska ingenjörskårens forskningsinstitut för snö, is och ständig tjäle (SIPRE, numera CRREL; den största organisation för dylik forskning som över huvud finnes) undersökningar på inlandsisen. Han deltog 1956 på inbjudan av den dåvarande chefen för Administrationen för den norra sjövägen (Glavsevmorput) V. Burchanov i en rysk arktisk expedition, varvid bl. a. Spetsbergens Nordostland besöktes. Han tog initiativ till och ledde själv en stor glaciologisk expedition till Nordostlandet under det geofysiska året 1957—1958. Under 1950-talets sista år återtog han ledningen av de sedan 1940-talets mitt pågående och nu starkt intensifierade glaciärundersökningarna i Kebnekajsefjällen. Han har därvid lett uppbyggnaden av Stockholms universitets naturgeogra-

fiska fältstation därstädes och är tillika dess föreståndare. Denna station, belägen i Tarfaladalen, består sedan 1961 av 6 större byggnader, med tillsammans ett 40-tal sovplatser, med ett mindre laboratorium, seminarielokal osv. Aktiviteten vid stationen har redan en betydande omfattning; under år 1962 besöktes den sålunda av ca 125 forskare, studerande och tekniska medhjälpare, som sammanlagt tillbragte 1 700 dygn där. Antalet representanter bland de sökande för andra universitet och högskolor i in- och utlandet är betydande. — Det största vetenskapliga projektet under 1962 utgjordes av drivandet av en 60 m lång tunnel längs med basen av en av områdets glaciärer. Målsättningen härför var att få fram material för studier av de för jordarts- och terrängformsbildning fundamentalt viktiga processer som äga rum i glaciärernas bottenzon. Det sammanbragta materialet befinner sig under bearbetning, men betydelsefulla resultat ha redan uppnåtts. — Docent Schytt har i olika sammanhang företagit och organiserat lavinforskning och är den s. k. lavinkommitténs ordförande.

Schyts vetenskapliga produktion ligger väsentligen inom glaciologien, inklusive snö- och isforskningen, men sträcker sig in över och har djupgående betydelse jämväl för geomorfologien (vetenskapen om terrängformerna), kvartärgeologien, hydrologien och klimatologien, inklusive klimatförändringar på längre och kortare sikt. Den är genomgående av mycket hög kvalitet; resultaten har på många punkter visat sig vara av grundläggande betydelse och delvis sensationella. För karakteristiken av honom som forskare är det också nödvändigt att framhålla en osedvanlig initiativkraft och organisationsförmåga, bevisade inte minst genom framgångsrikt genomförda stora expeditioner. Han intar i dag en ledande plats bland världens glaciologer och polarforskare, och hans ställning markeras genom internationella uppdrag. Han deltog 1957 i bildandet av SCAR (Scientific Committee on Antarctic Research, en särskild kommitté vid den vetenskapliga topporganisationen ICSU) samt var dess förste sekreterare; deltog på inbjudan av National Academy of Sciences i en internationell havsiskonferens i USA 1958; deltog som chefsdelegat för ICSU vid Antarktissymposium i Buenos Aires 1959; är en av de fyra icke engelska ledamöterna i styrelsen för Glaciological Society i Cambridge, det internationellt dominerande glaciologiska sällskapet, osv.

Med utgångspunkt i det ådagalagda behovet av en laboratur i naturgeografi vid Stockholms universitet och i docenten Schyts framstående meriter — bl. a. bestyrkta i ett i februari 1961 ingivet sakkunnigutlåtande av professorerna F. Hjulström, G. Hoppe och S. Rudberg — har universitetet i sina petita avseende budgetåren 1961/62, 1962/63 och 1963/64 äskat en dylik laboratur och att docenten Schytt måtte utses till

dess förste innehavare. Kanslern för rikets universitet har vid samtliga tillfällen upptagit dessa äskanden som sina.

Docent Valter Schytt har stående erbjudanden om synnerligen förmanliga anställningar i USA, där han för övrigt redan 1953/54 tillbragte 3 terminer som "Research associate" och "Member of the Faculty" vid Northwestern University, Illinois. Ett för tillfället aktuellt sådant erbjudande, om vilket långt framskridna förhandlingar pågå, innebär en månadslön som icke understiger 1 000 dollar (drygt 5 000 kronor). Som e. o. docent (Ae 25:26) har Schytt för närvarande en månadslön av 3 049 kronor, medan månadslönen för en laborator uppgår till 4 143 kronor. Till denna löneskillnad kommer emellertid som ett ytterst vägande argument den otrygghet för framtiden som hans nuvarande anställning innebär; hans docentbefattning upphör nämligen automatiskt den 30 juni 1964. — Det råder knappast någon tvekan om att Schytt ser sig tvingad att acceptera något av de amerikanska erbjudandena, såframt han icke inom en mycket nära framtid kan tillförsäkras en ordinarie högre befattning vid svenskt universitet. I en tid av fortgående internationalisering inom vetenskapen kan detta synas vara en överkomlig förlust. Så är emellertid ingalunda fallet. Det måste betraktas som synnerligen angeläget, att det inom vårt land finnes en kvalificerad expert i glaciologi. Det är befogat inte bara med hänsyn till att en sådan vetenskapsgren bör vara representerad i vårt land, som dock alltjämt har drygt 250 glaciärer och, än viktigare, som i så utomordentligt hög grad formats av glaciärer; det är lika befogat för den roll som glaciologien spelar för en lång rad andra vetenskapsgrenar, för utvecklingen av dessa och för det praktiska livet.

Med hänsyn till ovanstående föreslås,

att riksdagen måtte besluta om inrättande från den 1 juli 1963 av en laboratur i naturgeografi vid Stockholms universitet med docenten Valter Schytt som förste innehavare.

Stockholm den 21 januari 1963

Rickard Sandler

Hugo Osvald

E. Hj. Nyström